

Першая сусветная вайна прынесла незлічоныя бедствы для насельніцтва Беларусі, у тым ліку і нашых землякоў, жыхароў Ваўкавыскага ўезда. Тут праходзіла лінія фронту, канцэнтраваліся асноўныя сілы царскай арміі, знаходзілася Стаўка Галоўнага камандавання. Значны цяжар вайны лег на плечы беларускага народа. Больш таго, пачалася мабілізацыя ў царскую армію. У выніку многія нашы землякі мерзлі ў акопах, былі атручаны і прытам, ці наогул загінулі.

Шматлікія бедствы абрынуліся і на мірнае насельніцтва беларускіх весак і гарадоў, якое павінна было падпарадкоўвацца ўсім законам ваеннага часу. Пачаліся прымусовыя рэквізіцыі жывёлы, сродкаў транспарту, хлеба – усё ішло на патрэбы арміі.

Вось такі лёс напаткаў нашых землякоў у гады Першай сусветнай вайны. Праблема гэтага рэдка калі закранася гісторыкамі і краязнаўцамі на ўзроўні асобных людскіх лёсаў. А без іх нельга ўбачыць розныя бакі гісторыі Першай сусветнай вайны, асабліва лёсу простых людзей на Ваўкавышчыне.

М. Баранова

ЯЗЫКОВАЯ СИТУАЦИЯ В БССР В 1920–1930-е гг.

31 июля 1920 г. в Минске принимается Декларация о провозглашении независимости Советской Социалистической Республики Белоруссия. В Декларации регламентировалось равноправие четырех государственных языков БССР – белорусского, русского, польского и еврейского (идиш). Начинается активная белорусизация всех сфер жизни. В марте 1923 г. съезд КП(б)Б отметил: «Коммунистическая партия в полном соответствии со своей программой по национальному вопросу должна сделать все для налаживания работы на национальном белорусском языке».

Если проанализировать этот период, то возникают вопросы: Как и зачем власти прибегали к белорусскому языку и почему потом отказывались от него?

Белорусский народ состоял в большинстве своем из селян и крестьян. Так как в царской России их угнетали, то большевики видели в них поддержку. Создать социализм без поддержки деревни, обеспечивающей города продовольствием, сырьем и человеческими ресурсами, было невозможно. Языком белорусских крестьян был белорусский. «Рабочий должен подойти к крестьянину с его родным белорусским языком, только так можно полно руководить крестьянством», – утверждал в 1926 г. А. Криницкий.

Политика белорусизации встречала и непонимание. Порой враждебно к ней относились первые секретари ЦК КП(б)Б В. Кнорин и К. Гей. Не всегда она находила поддержку и среди крестьян, о чем говорит нам и статья ЦВК БССР А. Р. Червякова «У паездцы па Аршаншчыне» 26–28 мая 1926 г. Интеллигенция относилась к ней как к шансу сформировать белорусскую нацию. А крестьяне, вначале мало вникавшие в политическую ситуацию, не всегда позитивно воспринимали нововведения властей, в том числе и из-за политики русификации в Российской империи.

Постепенно с утверждением единоличной власти Сталина происходит свертывание белоруссизации. Целью белоруссизации было построение белорусского социалистического общества, а вовсе не белорусской национальной государственности. Однако и в этом власти увидели угрозу и начинается борьба с национал-демократизмом. В результате реформы белорусского языка 1933 г., вводится так называемая «наркомовка», белорусская орфография была приближена к русской. В 1936 г. идиш и польский языки были лишены статуса государственных.

Подводя итоги нужно отметить, что 1920-е годы стали расцветом не только для белорусского языка, но и для всех национальных языков БССР. Связано это было в первую очередь с необходимостью искоренения всего связанного с прежней Россией, желанием закрепиться у власти, получить доверие и поддержку местного населения и перекройки сознания на социалистический лад. Когда началась трансформация политического режима, изменилась и языковая ситуация.

Д. Бароўка

ГІСТОРЫЯ СЯМ'І БАРОЎКА

Рэвалюцыйныя падзеі пачатку ХХ ст. сталі пераломным момантам у жыцці беларускага народа, разам з якім і маіх шматлікіх продкаў. Звернемся толькі да лёсу аднаго з іх – майго прадзеда Міхаіла Іванавіча Бароўка. Сам ён апынуўся ў віхуры тых гістарычных падзей, прычым не пакінуў іх забытымі для нашчадкаў, а занатоўваў іх у сваім дзённіку.

Мэта маёй работы – разгарнуць старонкі гэтай рэдкай крыніцы падзей пра сям'ю, народ і краіну. Рукапісны дзённік уяўляе даволі тоўсты сшытак, дзе ў храналагічнай паслядоўнасці зроблены запісы пра шматлікія падзеі, імёны, факты не толькі маёй сям'і, але і малавядомы гістарычны кантэкст.

Пачаткам станаўлення светапогляду Міхаіла Іванавіча можна лічыць яго працу ў сельскай школе, калі ён захапляўся разнастайнай літаратурай, у тым ліку марксісцкай. Асабліва паўплывалі на яго палітычныя ідэі лёсавызначальныя сходкі рабочых і асабістыя размовы з агітатарамі. Натхнёны новымі ідэямі, ён з'ехаў з роднай вёскі ў Петраград дзеля змагання за лепшую будучыню.

Паваротнай кропкай у жыцці Міхаіла Іванавіча і пачаткам яго актыўнай палітычнай дзейнасці стала праца на Іжорскім заводзе. У сваіх успамінах ён падрабязна апісвае, як разам з тысячамі іншых рабочых удзельнічаў у забастоўках і мітынгам, а пасля – ў лютаўскай і кастрычніцкай рэвалюцыйных падзеях у Петраградзе. Літаральна на яго вачах адбыўся пераход улады ў рукі Саветаў.

Бальшавіцкае кіраўніцтва абірала сярод членаў партыі найбольш таленавітых агітатараў і накіроўвала іх на працу на месцах. Адным з прапагандыстаў стаў Міхаіл Іванавіч. Пасля вяртання на Радзіму ўваходзіў у склад падпольнага райкама КПЗБ (у сувязі з гэтым яго імя згадана ў кнізе «Памяць.